

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра германських мов і зарубіжної літератури

Дипломна робота
магістра

з теми: **«МЕТАТЕКСТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ТВОРЧОСТІ К. ШИГУРО»**

Виконала: студентка 2 курсу
Angb1-M17z групи
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і
література (англійська), додаткова
спеціальність 014 Середня освіта (Мова і
література (німецька)

Бідюк Аліна Сергіївна

Керівник:

Голубішко І.Ю., кандидат філологічних
наук, доцент, доцент кафедри
германських мов і зарубіжної літератури

Рецензент:

Рарицький О.А., доктор філологічних
наук, завідувач, професор кафедри історії
української літератури та
компаративістики

Кам'янець-Подільський – 2018 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Історико-літературні і теоретико-методологічні аспекти теми роботи	7
1.1. Творчість К. Ішигуро в науково-критичній рецепції.....	7
1.2. Метатекст як теоретико-літературна проблема.....	17
Висновок до розділу.....	28
РОЗДІЛ 2. Особистість і історія як предмет метарефлексії у романі "Залишок дня"	30
2.1. Роман "Залишок дня" у творчій біографії Кадзуо Ішигуро.....	30
2.2. Поняття наратології як галузі літературознавства	35
2.3. Дворецький Стівенс як ненадійний наратор.....	43
Висновок до розділу.....	52
РОЗДІЛ 3. Детективна історія як пошуки власного "Я" в романі "Коли ми були сиротами"	54
3.1. Крістофер Бенкс між Сходом і Заходом.....	54
3.2. Інтроективна як центральна наративна стратегія роману.....	67
Висновок до розділу.....	77
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83

ВСТУП

Кадзуо Ішигуро – письменник «хисткого», «плинного» світу кінця ХХ – початку ХХІ ст. Етнічний японець став одним із найуспішніших авторів Великої Британії. У 1983 р. його назвали одним із «найкращих молодих британських письменників». Крім того, він нагороджений премією «Вітбред» за роман «Митець хисткого світу» і Букерівською премією за «Залишок дня». У 2017 р. письменник став лауреатом Нобелівської премії у галузі літератури. К. Ішигуро – віртуозний прозаїк, який став виразником мультикультуралізму в сучасній літературі світу поруч із такими авторами, як В. Найпол, С.Рушді, Х. Курейші та ін. Він уміє будувати захопливу розповідь, здатний занурювати читача у сконструйований світ, подеколи романтичний і сентиментальний, а інколи жорстокий і холодний. Кадзуо Ішигуро привчає читачів до делікатних спостережень, розвиває художній смак, його творчість – це передусім естетика, а вже потім проблеми сьогодення. Прозою Ішигуро неможливо не захоплюватися, але вона адресована тим, хто цінує психологізм і літературу, яка розкриває людину на тлі часу. Саме такими показані герої романів «Залишок дня» і «Коли ми були сиротами». Серед питань, які підімають дослідники творчості письменника, слід відмітити ті, що стосуються проблем мультикультурності, особливостей образної системи (зокрема – місця особистості в історії, пошуків ідентичності героями), оповідних стратегій. Творчість письменника цікавить як літературознавців, так і культурологів, істориків. Серед них: Т.Л. Селітрина, О.Г. Сидорова, Ю.С. Нестеренко, О.А. Джумайло, О.С. Бойніцька, І.А. Астапенко, С.П. Толкачов, М. Петрі, Р. Джил та ін.

Складним і малодослідженим в науці є питання «метатекстуальність». З різних точок зору метатекстуальність розглядається у літературознавстві, лінгвістиці, семіотиці, культурології. У витоків створення теорії метатексту М.М. Бахтін, Ю.М. Лотман, представники різних наукових шкіл, які спиралися на здобутки один одного. Їхніми послідовниками можна вважати

А. Вержбицьку, В. Шаймієва, Р. Тіменчика, Ю.С.Жолобову, Н.О. Фатєєву та багато інших.

Питання метатекстуальності в проекції на творчість Кадзуо Ішигуро на сьогодні не є глибоко дослідженим. Частіше це стосується алюзивності, ретроспективності в аспекті дослідження проявів мультикультурності, але не особливостей оповіді. Тому аналіз метатекстуальності романів письменника з точки зору наративної організації є неповним і саме це визначає **актуальність** даного дипломного дослідження.

Мета роботи – з'ясувати, як поняття «метатекст» і «метатекстуальність» визначається у сучасному літературознавстві. Вивчити досягнення вчених в галузі літературної мультикультурності, співвідносячи їх з актуальністю вивчення творчості Кадзуо Ішигуро, творця англомовних текстів про Японію. Проаналізувати особливості наративу романів письменника «Коли ми були сиротами» та «Залишок дня».

Для досягнення даної мети ставляться і вирішуються такі **завдання**:

- дослідити ступінь дослідженості творчості К. Ішигуро у літературознавстві;
- з'ясувати, як в літературознавчій науці потрактовується поняття «метатекст»;
- розглянути особливості наративної структури романів «Коли ми були сиротами» та «Залишок дня»;
- визначити місце мультикультурного феномену в тексті романів.

Предметом дипломної роботи є наративна структура творів К. Ішигуро як вияв метатекстуальності. Показ ознак метатекстуальності на прикладі романів «Коли ми були сиротами» і «Залишок дня», зокрема в єдності змістовного і формального планів.

Об'єктом дослідження є творчість письменника та безпосередньо романи «Коли ми були сиротами» та «Залишок дня».

Наукова **новизна** дипломної роботи полягає у дослідженні і систематизації властивостей метатекстуальності художнього твору і особливостей втілення їх у творчості Кадзуо Ішигуро.

Методи дослідження. У процесі проведеного дослідження були використані такі методи: головним згідно з метою роботи і для вирішення поставлених завдань є метод порівняльно-історичного вивчення. Виявлення тематичної єдності творів, подібності організації наративної системи підштовхнули до необхідності звернення до порівняльного методу сучасної літературної компаративістики, а розкриття семантичних і поетологічних особливостей створення образів персонажів, в першу чергу протагоніста, ґрунтувалося на методах інтертекстуального і герменевтичного аналізу.

Теоретико-методологічна основа роботи. Для аналізу основних засад метатекстуальності (поняття «метатекст») і наратології та вивчення стану дослідження цих питань у сучасному літературознавстві були залучені роботи М. Бахтіна, Ю. Лотмана, Ж. Женетта, В. Балабіна, Ю. Жолобової, І. Астапенка, С. Толкачова, О. Сидорової, О. Джумайло, Т. Селітриної, Ю. Павленка та ін. Для вивчення дискурсу про Японію залучались дослідження І. Лобанова, Т. Сенека, О. Усенко.

Практичне значення отриманих результатів. Матеріали роботи та її висновки можуть бути використані при вивченні історико-літературного процесу у Великій Британії, специфіки ознак постмодернізму у творах Кадзуо Ішигуро; при підготовці лекцій з курсу зарубіжної літератури ХХ ст., порівняльного літературознавства, спецкурсів і спецсемінірів з проблем метатекстуальності, сприяючи подальшому розвитку цієї наукової дисципліни.

Апробація: основні положення дипломної роботи обговорювались на засіданні кафедри германських мов і зарубіжної літератури КПНУ імені І. Огієнка, а також оприлюднювались у доповіді на студентській конференції (квітень 2018 р.).

Структура: дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел, що містить 73 позицій. Повний обсяг роботи становить 90 сторінок. Основний текст дослідження – 82 сторінка.

ВИСНОВКИ

Кадзуо Ішигуро – один з перших значних письменників Англії, хто почав зображати Японію, використовуючи погляд зсередини своєї кореневої культури, одночасно співвідносячи з досвідом і знаннями життя в англійській культурі (Іншій – Своїй).

У своїх романах Ішигуро намагається зображати світ з нейтральної позиції, не створюючи різниці між Своїм і Чужим, і створює світ, який для нього, британця, є і те, і інше.

У вивченні творчості Ішигуро в міжнародній науці багато дискусійних питань, пов'язаних з проблемою його причетності до англійської та японської літературних традицій. Наукових праць, які б не декларативно, а аналітично вивчали особливості метатекстуальності романів письменника, японський компонент творчості, наявність в його творах національних рис японської і англійської культури, вкрай мало. У дипломній роботі ми спробували дослідити ці проблеми, що дозволяє почати заповнення цієї прогалини.

Репрезентація Японії як світу особистісних переживань, пов'язана з дитинством письменника. Для Ішигуро Японія – це заповнена спогадами і враженнями пронизлива пам'ять батьківщини, що зберігає значущі особистісні переживання дитинства. Тому майже всі його романи мають японський дискурс («Там, де в серпанку пагорби», «Художник хиткого світу», «Коли ми були сиротами»), або в них присутній зв'язок з Японією на алюзивно-ремінісцентному рівні («Залишок дня»). Багатоплановим в цьому сенсі є роман «Коли ми були сиротами». В ньому поряд з образами Китаю та Англії створений також виразний образ Японії (хоч вона і не зображена, події у цій країні не відбуваються), створений через репрезентацію Другої японо-китайської війни. У цьому творі, як і в ранніх «японських» романах і романі «Залишок дня», письменник відштовхується від стереотипів у зображенні національних характерів, спираючись на ряд подібних текстів, що описують

довоєнний Шанхай, місто в розпал бойових дій та період японської окупації. Автор роману подає свій погляд і оцінку цієї війни, і вона відрізняється від англійських і японських оцінок. Автор немовби знаходиться понад подіями.

Саме це стало відправною точкою в нашому розумінні метатексту і метатекстуальності взагалі. Дані поняття до сьогодні не отримали в літературознавчій науці остаточного визначення. Ми в нашому дослідженні спиралися на визначення метатексту як властивості тексту, що відображає ментальну активність оповідача щодо закладеної в тексті інформації. Отже, метатекст є певним закодованим утворенням, яке читач має дешифрувати. Ми сприймаємо метатекст як текст в тексті, саме таким чином будується структура майже всіх творів К. Ішигуро, в тому числі й романів «Залишок дня» і «Коли ми були сиротами». Метатекстуальність даних творів нас цікавила з точки зору організації наративу. Структура «текст в тексті» реалізується в аналізованих романах через оповідь, яка ведеться від особи головного персонажа – протагоніста. Зміст творів – це своєрідний нотатник: Крістофер Бенкс веде щоденник, а дворецький Стівенс створює своєрідний путівник. Але події, описані в цих нотатках, викладені занадто суб'єктивно і містять величезну кількість відступів-спогадів, тому можна говорити про своєрідність наративної організації. Подібний наратор є так званим «ненадійним» наратором саме через цю суб'єктивність викладення подій.

Ненадійність оповідача створюється в романах Ішигуро завдяки використанню певних прийомів, наприклад: наявність лакун у розвитку сюжету, подвоєння подій і героїв. Крім того, мотивація дій і вчинків героїв неоднозначні. Їхня пам'ять діє вибірково, і цьому існуює пояснення: небажання визнавати помилки, через можливість іншого розвитку подій; відчуття комплексу провини (часто вигаданого), який постійно присутній у підсвідомості. Ці неоднозначні внутрішні процеси є не меншою складовою оповіді, ніж зовнішній сюжет романів, про який читач не має можливості судити остаточно. Такою формою оповіді автор викликає в читача відчуття

непевності, недомовленості і надає твору своєрідного лаконізму, який даслідники творчості Ішигуро вважають характерною рисою японського мистецтва.

Але в романі «Залишок дня», крім присутності перелічених особливостей наративу, присутня ще одна. Оповідь роману насичена надмірною кількістю роздумів оповідача на філософські і побутові теми (наприклад: велич і гідність, достоїнство; способи чищення столового срібла). Так, роздуми про велич звання і призначення дворецького випереджаються розмірковуваннями про велич як головну особливість англійської природи. Ці роздуми пояснюються тим, що особиста історія Стівенса і історія суспільства пов'язані і вибудовуються навколо головної проблеми роману – гідності. Саме ця проблема є ключем до образу наратора. Стівенс не бажає мислити самостійно, головним для нього є відчуття обов'язку, і саме йому він підпорядковує своє життя.

У романі «Коли ми були сиротами» Ішигуро звертається до наративної техніки детективного жанру, хоч і парадійно. Читачеві невідомо, які саме справи вів як детектив Крістофер Бенкс, взагалі про його життя в Англії повідомляється мало. Крім замовчування, спостерігаємо ще один прийом – редагування оповідачем своїх мемуарів або щоденників. Але присутня і більш об'єктивна оцінка – репортаж з місця подій. Імідж країн є результатом взаємного віддзеркалювання: Англія і Японія описуються з двох позицій – у наївній перспективі дитячого сприйняття і дорослого досвіду героїв – самого Крістофера і його японського друга Акіри.

Отже, Кадзуо Ішигуро у романах показує сучасну людину неоднозначно, найчастіше це психологічно травмована особистість, яка є результатом зустрічі двох різнорівневих світів, досвідів або ідентичностей. Культура для письменника – простір розривів. Він одним із перших у літературі відтворив досвід відчуження людини від культури, досвід розчинення, культурної та ідентичної гібридизації. Метафори болю й образи наскрізні в його творчості (усвідомлення того, що життя могло

скластися інакше, розчарування в ідеалах у романі «Залишок дня», сироти в романі «Коли ми були сиротами»). Саме як письменник мультикультуралізму або автор так званого «міжнародного» роману Ішигуро увійшов до сучасних курсів англійської літератури, які викладають в усьому світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Астапенко І.А. Поетична творчість Емми Андіївської ХХІ століття: метатекст, жанрові моделі, ідіостильові стратегії. Дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01 – українська література. Київ, 2018.
2. Балабин В.В. Метатекстуальность и интертекстуальность в исследовании дискурса. *Вестник МГИМО – Университета. Серия: Филология.* – 2008. – №2. С. 77–82.
3. 47. Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика. Москва : Прогресс, 1994. С. 384–391.
4. Бахтин М. М. Проблемы поэтики Достоевского. Москва : Русские словари. Языки славянской культуры, 1972. 505 с.
5. Белова Е.Н. Категории "прошлого" и "настоящего" в романной прозе Кадзуо Исигуро. *Известия Волгоградского государственного педагогического университета. Серия «Филологические науки».* Волгоград : ВГПУ, 2010. №2. С. 180 – 183.
6. Белова Е.Н. «Ненадёжный повествователь» с разных точек зрения. Кадзуо Исигуро («Когда мы были сиротами») и Рюноске Акутагава («В чаще»). *Вестник ВолГУ.* Волгоград : Волгоградское научное издательство, 2013. Серия 8. Вып. 12. С. 10 – 14.
7. Бергсон А. Вступ до метафізики (фрагменти). Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. Марії Зубрицької. 2-е вид., доповнене. Львів : Літопис, 2001. С. 73–85.
8. Бердник О. С. «Історія Русовъ» як метатекст: Монографія. Донецьк: Видавництво Донецького національного університету, 2002. 180 с.
9. Бехта І. А. Взаємодія дискурсних стратегій у тексті: семантичні функції точки зору і наративні рівні. *Сучасні дослідження з іноземної філології* : зб. наук. пр. Ужгород : ЗНУ, 2006. С. 223–234.

10. Білоус П. В. Теорія літератури: навч. посіб. Київ : Академ. видав. ВЦ «Академія», 2013. 328 с.
11. Бойніцька О.С. Особиста та суспільна історія в романі Казуо Ішігуро «Залишок дня». URL: [http:// C:/Users/11/Desktop/2018-06-15/Boynicka_2011/Boynicka_2011.pdf](http://C:/Users/11/Desktop/2018-06-15/Boynicka_2011/Boynicka_2011.pdf)
12. Бровко О. Метатекстуальність поетики роману О. Памука «Сніг». *Актуальні проблеми української літератури і фольклору*. 2013. Вип. 19. С. 118–125.
13. Вежбицкая А. Метатекст в тексте. Новое в зарубежной лингвистике. Москва : Прогресс, 1978. Вып. 8. С. 35–41.
14. Гилёва А. А. Метатекст как отражение рефлексии автора в мемуарной прозе. *Вестник Челябинского государственного университета*. Челябинск : Изд-во ЧГУ, 2013. № 2 (293). С. 76–80.
15. Гнатюк М. М. Юрій Яновський: текст і авантекст: Монографія. Київ; Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2006. 328 с.
16. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Київ : Часопис «Критика», 2009. 448 с.
17. Джумайло О. А. Английский исповедально-философский роман 1980 – 2000.: диссертация ... докт. філол. наук:10.01.03. Ростов-на-Дону : Издательство Южного федерального университета, 2014. 395 с.
18. Джумайло О. А. За границами игры: английский постмодернистский роман 1980-2000. URL: <http://magazines.russ.ru/voplit/2007/5/dzh2.html>
19. Женетт Ж. Повествовательный дискурс: в 2 т., пер. с фр. *Фигуры*. Москва : Учебно-педагогическое издательство, 1998. Т. 2. С. 60–281.
20. Жлуктенко Н.Ю. Текстуальні стратегії роману Казуо Ішігуро «Залишок дня». *Наукова спадщина професора Ю.О. Жлуктенка та сучасне мовознавство: зб.наук.праць*. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2000. С. 88 – 91.

21. Жолобова Ю.С. Возможные подходы к определению понятия метатекстуальности. URL: <http://izvestia.asu.ru/2012/2-1/phll/TheNewsOfASU-2012-2-1-phll-01.pdf>
22. Ільчук Ю. Теорія автора і структурно-суб'єктний аналіз тексту. *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія»*. Філологія. Київ : Вид-во «Києво-Могилянська академія» 1998. Т. 4. С. 12–17.
23. Інтроекція. Самоспостереження. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
24. Исигуро Кадзуо. Безутешные: роман. Санкт-Петербург : Симпозиум, 2001. 669 с.
25. Исигуро Кадзуо. Когда мы были сиротами: роман. Москва : ООО «Изд-во АСТ», 2002. 318,[2]с.
26. Исигуро Кадзуо. Остаток дня: роман; пер. В. Скороденко. URL: <http://flibusta.site/b/152225/read>
27. Ким Хён Ён. Теория метатекста и формы её проявления в поэтике. *Acta Slavica Iaponica*, Tomus 21, pp. 202–213. URL: <http://src-h.slav.hokudai.ac.jp/publictn/acta/21/kim.pdf>
28. Коваленко К. Типи нараторів і види нарації у прозових творах А. П. Чехова («Мое життя», «Розповідь невідомої людини»). *Філологічні науки*. 2012. № 2. С. 46–50.
29. Корман Б. О. Изучение текста художественного произведения. Москва : Просвещение, 1972. 112 с.
30. Культурология. XX век. Энциклопедия. Санкт-Петербург : Университетская книга; ООО «Алетейя», 1998. Т.1. 447 с.
31. Лобанов И.Г. Влияние японских фильмов на формирование творческой манеры Кадзуо Исигуро. *Orientalia et Classica*: Труды института восточных культур и античности. Санкт-Петербург : Гиперион, 2012. Вып. XLIX. С. 406 – 420.

32. Лобанов И. Г. Модернистские интенции в творчестве Кадзуо Исигуро. URL: <http://sisp.nkras.ru>.
33. Лотман Ю. М. Роман в стихах Пушкина «Евгений Онегин». Спецкурс. Вводные лекции в изучении текста (1975). Санкт-Петербург : Искусство-СПБ, 2003. 401с.
34. Мацевко-Бекерська Л. В. Типологія наратора: комунікативні аспекти художнього дискурсу. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки*: зб. наук. пр., 2011. Т. 4. Вип. 8. С. 64–70.
35. Медарич М. Автобиография / Автобиографизм Автоинтерпретация: Сб. статей. Под ред. А. Б. Муратова, Л. А. Иезуитовой. Санкт-Петербург : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 1998. С. 5–32.
36. Меркулова М. Г., Сатюкова Е. Г. «Английскость» в отечественном литературоведении: теоретическое осмысление и изучение понятия. *Гуманитарные исследования*. 2010. № 4(36). С. 221–226.
37. Неверов А. Английская проза: новое дыхание. URL: <http://www./article/11708/>
38. Нестеренко Ю.С. Отражение национальной картины мира в представлениях К. Исигуро о красоте. *Пограничные процессы в литературе и культуре: сб. статей*. Пермь : Пермский университет, 2009. С. 61–63.
39. Ораич Толич Д. Автореференциальность как форма метатекстуальности. Автоинтерпретация: Сб. статей / Под ред. А.Б. Муратова, Л. А. Иезуитовой. Санкт-Петербург: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 1998. С. 187–194.
40. Павленко Ю. Ю. Роман Казуо Исигуро «Коли ми були сиротами» як вияв андрогенності сучасної літератури. URL: <http://ua.convdocs.org/docs/index-106425.html>.

41. Павлова О.А. Категории «история» и «память» в романах Дж. М. Кутзее и К. Исигуро. *Знание. Понимание. Умение. Проблемы филологии, культурологи и искусствознания*. 2011. № 2. С. 192–197.
42. Папуша І. Що таке наратологія? (огляд концепцій). *Studia Methodologica* : наук. зб. Тернопіль : Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2005. Вип. 16. С. 29–46.
43. Перфильева Н. П. Метатекст: текстоцентрический и лексикографический аспекты [Текст]: автореф. дис. ... канд. филол. наук. Новосибирск, 2006. 20 с.
44. Пестерев В. А. Постмодернизм и поэтика романа. Историко-литературные и теоретические аспекты. Волгоград : Изд-во Волгоградского государственного университета, 2001. 40 с.
45. Проскуріна Т. Метатекстуальність прози Лесі Українки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*, 2016. № 21, том 1. Харків, 2016. С. 61–64.
46. Руус Й. П. Контекст, аутентичность, референциальность, рефлексивность: назад, к основам автобиографии. *Биографический метод в изучении постсоциалистических обществ*. Санкт-Петербург : Изд-во РХГИ, 1997. С. 31–49.
47. Селитрина Т. Л. Особенности экспериментальной прозы К. Исигуро. *Вопросы филологии*. 2008. № 1. С. 99 – 106.
48. Сидорова О. Г. «Английский» роман Казуо Ишигуры. URL: [http://proceedings./?base=mag/0021\(03_11-2001\)&xsl=showArticle.xslt&id=a05&doc=./content.jsp](http://proceedings./?base=mag/0021(03_11-2001)&xsl=showArticle.xslt&id=a05&doc=./content.jsp)
49. Сидорова О. Г. Британский постколониальный роман последней трети XX века в контексте литературы Великобритании: автореф. дисс. ... д-ра. филол. н.: 10.01.03. URL: <http://cheloveknauka.com/britanskiy-postkolonialnyy-roman-posledney-tretixx-veka-v-kontekste-literatury-velikobritanii>.
- 50 Сидорова О.Г. Британский постколониальный роман последней трети XX века в контексте литературы Великобритании. Глава 5. Герои Кадзуо

- Исигуро в поисках идентичности. URL: http://Sidorova_Brit.Postcolon.roman_2005_183-249.pdf
51. Тименчик Р.Д. Текст в тексте у акмеистов. *Труды по знаковым системам. XIV. Вып. 567.* Тарту : Тартуский гос. ун-т, 1981. С. 65–75.
52. Тирусь Д. Особиста трагедія дворецьких Стівенсонів. URL: <http://md-eksperiment.org/post/20180115-osobista-tragediya-dvoreckih-stivensoniv>
53. Ткачук О. Наративна перспектива та дистанція в модерністичному дискурсі кінця XIX – початку XX століття. *Слово і Час.* 2003. № 11. С. 17–24.
54. Ткачук О. М. Наратологічний словник. Тернопіль : Астон, 2002. 173 с.
55. Толкачев С.П. Мультикультурное пространство и мультикультурная литература. *Культура «Пост» как диалог культур и цивилизаций* / ред. М.К. Попов и В.В. Струков. Воронеж : Воронежский государственный университет, 2005. С. 187–201.
56. Фатеева Н. Интертекст в мире текстов, или Контрапункт интертекстуальности. Москва : КомКнига, 1999. 280 с.
57. Фуко М. Що таке автор? Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / За ред. Марії Зубрицької. 2-е вид., доповнене. Львів: Літопис, 2001. С. 598–613.
58. Шмид В. Нарратология. М. : Языки славянской культуры, 2003. 312 с.
59. Энциклопедический словарь английской литературы XX века / отв. ред. А.П. Саруханян; Ин-т мировой лит. им. А.М. Горького РАН. Москва : Наука, 2005. 541 с.
60. Яусс Г. Р. Естетичний досвід і літературна герменевтика (фрагменти). Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / За ред. Марії Зубрицької. 2-е вид., доповнене. Львів: Літопис, 2001. С. 368–403.
61. Berlant L. & Warner M. Critical Multiculturalism. Chicago Cultural Studies Group. *Multiculturalism. A Critical Reader.* Oxford : Blackwell, 1994. P. 114 – 139.

62. Cheng Ch. Chic Cliches: the Reinvention of Myths and Stereotypes in Kazuo Ishiguro's Novels / Chu-Chueh Cheng // EnterText. Vol. 5. №3. Winter 2005–2006. P. 148 – 186.
63. Conversations with Kazuo Ishiguro / [ed. by Brian W. Shaffer and Cynthia F. Wong]. – Jackson: University Press of Mississippi, 2008. 230 p.
64. Davis R. Imaginary Homelands Revisited in the Novels of Kazuo Ishiguro / Rocio G. Davis // Miscellanea : Universidad de Navarra. – 1994 (5). Vol. 55. P. 139–154.
65. Iyer P. Tales of the Living Dead (Essays about Haruki Murakami). URL: <http://bookre.org/reader?file=262640>.
66. Mason G. An Interview with Kazuo Ishiguro (1986). In Conversation with Kazuo Ishiguro. Wisconsin : The university of Wisconsin, 2008. P. 335–347 .
67. Matsuoka N. Kazuo Ishiguro and Shanghai: Orphans in the Foreign Enclave. URL: [//www.aic- icla.org/site/?page_id=441](http://www.aic-icla.org/site/?page_id=441).
68. Petry, M. Narratives of Memory and Identity: The Novels of Kazuo Ishiguro / M. Petry. – Frankfurt: Peter Lang, 1999. – 174 p.
69. Richards L. Interview with Kazuo Ishiguro. URL: <http://januarymagazine.com/profiles/ishiguro.html>
70. Shaffer Brian. «Somewhere Just Beneath the Surface of Things: Kazuo Ishiguro's Short Fiction». In Kazuo Ishiguro: Contemporary Critical Perspectives (Continuum Critical Perspectives), edited by Sean Matthews, Sebastian Groes. London: Continuum Intl Pub Group, 2010. P. 9 – 19.
71. Shaffer Brian. Understanding Kazuo Ishiguro. Columbia. – SC: University of South Carolina Press, 2008. P. 18.
72. Vorda A. Stuck on the Margins: An Interview with Kazuo Ishiguro. // Face to Face: Interviews with Contemporary Novelists / Ed. by A. Vorda. Houston, 1993. P. 13-15.

73. Wroe N. Kazuo Ishiguro: *Living Memories*.

URL: <http://www.theguardian.com/books/2005/feb/19/fiction.kazuoishiguro>.